

RHYTHM

AS A FACTOR FOR MUSICAL GENRES' MANIFESTATION

LYUBA ZLATKOVA

PHD, LECTURER AT KONSTANTIN PRESLAVSKY – UNIVERSITY OF SHUMEN

BULGARIA

LIUBA.ZLATKOVA@GMAIL.COM

ABSTRACT: THE STUDY ANALYSES MUSICAL GENRES, THE MUSICAL MEANS OF EXPRESSION THAT DEFINE THEM AND THE CORRELATION BETWEEN THE TWO. RHYTHM IS DEFINED TO BE THE FUNDAMENTAL FACTOR FOR THEIR APPEARANCE AND MANIFESTATION AND ITS ROLE IN THEIR HISTORICAL DEVELOPMENT IS ALSO STUDIED. DANCE IS PRESENTED AS ONE OF THE PRIMARY MUSICAL GENRES IN WHICH RHYTHM ORGANISES SPACE AND TIME BY MEANS OF MOVEMENT.

Жанрът (фр. genre-род, вид) е разновидност, към която спада определено произведение на изкуството по силата на своите характерни черти. Жанровете се появяват в процеса на човешкото развитие и тяхното разнообразие е в пряка връзка с разнообразието от житейски дейности и еволюционно развитие. Обогащването и промяната им отразяват промяната на битието и човешкото мислене.

Музикалните жанрове са разнообразни видове музикални произведения, които възплъщават определено съдържание. Те се появяват в резултат на потребностите на човека в неговата ежедневна житейска практика, а жизнената среда, в която битуват, отразява особеностите на музикалното мислене, присъщи на историческата епоха, естетическите и творческите възгледи на композиторите. Музикалните жанрове са възникнали в процеса на развитие на музикалното изкуство под въздействието на различни фактори, от появата на различни музикални направления, от интересите и нуждите на хората.

Отправна точка за съществуването на музикалните жанрове е духовната еволюция. Формирането и развитието им е следствие от развитието на цивилизацията и промяната на съзнанието. Ритъмът, периодичността, движението и развитието имат пряка връзка с този процес

Танцувалните движения в различните исторически епохи също имат различен характер. Езикът на собствения народ, неговата пулсация, наличието на повече гласни, или съгласни пряко резонират в образците на музикалното изкуство. Благодарение на това може да се каже, че танците на ренесанса са умерени, плавни или тържествени като процесия. Немският лендлер е по-рязък и тромав от наситената с напевност и плавност италианска тарантела, народните/авторските песни на Русия са коренно различни от песните на Испания. Ритъмът на човешката реч оказва влияние при създаването на изкуство в конкретни измерения, а развитието на жанровете е функция на националното и историческо битие на човека.

Музикалните жанрове отразяват разнообразни жизнени явления, черти на националния бит и психика и притежават характерни черти и особености, с помощта на които се разпознават, както и специфични изразни средства. В зависимост от историческата и функционалната им обусловеност жанровете се разделят на: а)

първични, базисни жанрове, които не могат да се определят без наличието на характеризиращ само тях ритмичен „еталон” и б) такива, които са се създавали и продължават да се създават в зависимост от интелектуалните и духовни потребности на хората и нивото на тяхното развитие.

Музикалната теория определя танца като *първичен жанр* заедно с песента и марша, а музикалните произведения като разнообразно съчетание между песенност, танцувалност и маршовост. **Танцът**, може да бъде отнесен както към музиката, така и към хореографията. В двуединството музика-танц кристализират някои чисто музикални средства, които се запазват на по-късен исторически етап, когато танцът се превръща в произведение за слушане

В зората на човешката цивилизация изкуствата и битовите дейности вървят ръка за ръка. В най старите културни слоеве музиката, танцът, словото, пантомимата и другите изкуства са слети в едно, така както и животът е част от разбирането за цялостност и неделимост на Вселената и Космоса. Гръцката орхестика обединява танц, гимнастика, пантомима, пеене, прозодическо четене, музикални инструменти и др. Лукиан пише: “Телесният ритъм трябва да подчинява душата, както на изпълнителите, така и на зрителите. Изкуството на орхестиката трябва да ни разкрие тези отношения, които съществуват между телесната и душевната красота. Телесният ритъм трябва да въздейства на духа и да възпитава”

Танцът е вид изкуство, в което художествените образи се създават със средствата на пластическите движения и изразителни пози на човешкото тяло, изпълнявани в ясен ритъм. В него се отразява емоционално-образното съдържание на музикалните произведения. Танцът е едно от ярките проявления на народното творчество, което отразява традициите, хореографския език, пластическата изразителност и отношенията с музиката на всеки народ.

И. Способин проследява развитието на музикалната форма и определя две – и триделната форма като проникната от песенност и танцувалност. Той прави съпоставка и между танца и марша, като свързва марша с танцувалността, изхождайки от позицията, че някога е използван за танц. В Античността, Средновековието и Ренесанса танцовата музика най-често се импровизира от инструменталисти. В основата на едногласната и многогласната импровизация лежи **опорен модел**, както блус-схемата в джаза

Традиционната европейска естетика причислява **танца** (като съчетание между музика и движение) към времевите изкуства. Но той може да се причисли и към пространствено-времевите изкуства, тъй като се развива в пространството и времето. Художественият образ се изгражда с асоциативни обобщения (дошли от зрителни и слухови възприятия на движенията), композиционни построения, съпроводжани от музика и ритъм, а материалната им форма се развива в пространството и времето. Това не се отнася за танца в естетическите школи на изтока. В традиционната индийска култура, в която ролята на времевите и хронологически различия е по-малка, отколкото в Европа, танцът представлява смяна на дискретни пози, аналогични на разработените в естетиката скулптурни класификации.

Танцът се развива в процеса на развитие на живота и се променя с промяната на човешкото съзнание. Ако се разгледат еволюционните корени на танца, ще се установи, че той се опира на три основни механизма - подражание, стадност и продължаване на рода.

Имитацията и подражанието е първично средство за предаване на навиците, информацията, знанията. Разглеждайки танца като чисто човешко изобретение и

социокултурен феномен, немският учен К. Бюхер на основата на голямо количество етнографски материали доказва, че ритмичния ход на работата е основният източник на ритмическите танцувални движения.

Р. Дж. Кониууд счита, че „всеки език е особена форма на телесен жест, следователно танцът е майка на всички езици”. Първобитната музика е почти неотделима и подчинена на танца. Музикалните инструменти отбелязват пулсацията, а ритмическият елемент рязко преобладава над мелодическия. Древните имат различен начин на възприемане на света. Вибрациите на ритъма в ритуалните танци и музика са в пряка връзка с космическите вибрации, което е част от космологията на човека в този исторически период. Ритмическото начало, което се развива благодарение на трудовата практика, е важен момент от и в организацията на труда и разпределянето на психофизическата енергия, на синхронизиране на различните структури на нервната система.

Музикалното време и музикалният ритъм, който го организира се проявяват като качествено нова, чисто човешка, социално обусловена форма на движение. Това е пряко свързано с дейности и действия, които се извършват в пространството. В историческото си развитие човешката мисъл поставя пространството в неделимо единство с времето, като пространствено-времеви модул, в който мисълта и действието творят човешката действителност. Теорията за относителността установява, че времето и пространството съществуват не сами за себе си, а се намират в универсална взаимовръзка, в която губят самостоятелността си и се проявяват като страни на единното и неделимо *време-пространство*

Ритъмът в музиката е един от нейните основополагащи и формоорганизиращи компоненти, който се обуславя от определени устойчиви, закономерно развиващи се повторения на еднакви или аналогични музикални явления, елементи и отношения в пространствено – времеви музикални структури. Функциите на музикалния ритъм в съвременността не се изчерпват само с “измерване и организиране” на тоновете трайности във времето. Той е важен конструктивно–формообразуващ принцип и фактор, оказващ огромно емоционално въздействие и съдействие за общуването на човека с музикалното изкуство. Изразителните възможности на ритъма се основават на връзката му с речевата интонация и главно с различните движения. Посредством ритъма жанровете са свързани със словото. Благодарение на тези връзки в процеса на историческото развитие на музиката се оформят различни ритмически еталони, комплекси, формули. При възникването и кристализирането на жанровете ритмическият рисунок изпълнява особено важна роля и се превръща в своеобразен ритмичен „код“, непосредствено поддържащ мелодичната линия и интонационната изразителност, както и общите контури на фактурата. Едно от еволюционните проявления на ритъма е **музикалната форма**, която е продукт на времепространството, носител на собствено амплоа, отразено в музиката на съответната епоха. Музикалната форма и музикалният жанр се отнасят като двете части на музикалното цяло и го показват от една страна в неговата същност и цялостност, от друга - в неговата разчлененост. Формата и жанрът са исторически, национално, стилово и географски определени. Те носят характерността и индивидуалността на всеки от тези параметри. Музикалните жанрове се променят във времето пропорционално на мисленето на човека и развитието на неговото битие. В по-тесен смисъл формата е формална (външна) категория, а жанрът има определящи смислови параметри. Често се срещат изрази като „жанрова музика”, „жанров танц”, „жанрова сцена”, „жанрова живопис”,

които характеризират ярки, колоритни, изпълнени с живот, пъстрота и емоционалност моменти в различни области на изкуството.

Тази логика стои и в основата на схващането, че танцът, като един от трите базисни, първични музикални жанра има своя логика, която може да се идентифицира от съвкупността на няколко музикално-изразни средства (ритмически изразни средства), чиято специфична комбинираност и повтаряемост във времето определя характеристиката на всеки конкретен танцов жанр. Обща черта на танцувалната музика е определеност и повтаряемост на ритъма, ясно акцентирание и квадратна структура. Всеки танц има свои характерни черти, които се коренят в неговата историческа и национална принадлежност и е създал собствена уникална комбинация от ритмически музикално-изразни елементи, които бележат неговата "самоличност". Елементите й запазват своята относителна самостоятелност и непромененост, повтаряйки се на принципа на остинатност в процеса на развитие на музикалното цяло.